

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પરિચય - ૧

(સમય : સવારે ૮ થી ૧૧.૧૫)

(રવિવાર, તા. ૧૬ જુલાઈ, ૨૦૨૩)

- નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.
 (૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.
 (૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧)
 પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓)
 કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૭માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : સહજાનંદ ચરિત્ર, સોળમી આવૃત્તિ, જાન્યુઆરી - ૨૦૧૮)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. મારા જેવી કેટલીય દેવીઓ તેમના ચરણની સેવા ઇચ્છે છે. (૨/૧/૧૦)

➤ શારદાદેવી - મગનીરામને

➤ મહારાજને બતાવી દેવાના આશય મગનીરામે શારદાદેવીને બોલાવી ત્યારે ઉપદેશ આપતાં દેવી કહે છે.

૨. હવે અમારી સાથે તેઓ પણ અહીં વાસ કરીને રહેશે. (૧૦/૧/૬૨-૬૩)

➤ મહારાજ - સૌને

➤ મહારાજ વાસુદેવ નારાયણના ઓરડા અને દાદાખાચરના ઓરડાના ગોખની વચ્ચે કથા કરતાં હતાં ત્યારે ધર્મદેવ અને ભક્તિમાતાના દર્શન થયા. સૌએ મહારાજને પૂછ્યું ત્યારે

૩. વારંવાર ફેરવણી કરવી પડે નહિ તેવા મહંત નીમજો. (૨૬/૧/૧૩૬)

➤ બ્રહ્માનંદ સ્વામી - મહારાજને

➤ મહારાજ બધા મંદિરોના મહંતની નિમણૂક કરતા હતા. ત્યારે જૂનાગઢ મંદિરની પરિસ્થિતિની રજૂઆત કરતા કહે છે.

પ્ર.૨ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૪)

નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૧, ૪ (૮/૪/૫૫-૫૬)

(૨) ૨, ૩ (૨૮/૩/૧૪૨)

પ્ર.૩ નીચે આપેલાં વિધાનોમાં ખાલી જગ્યા પૂરો. (કુલ ગુણ : ૪)

નોંધ : ૧. બંને જવાબ સાચા હોય તો જ ગુણ આપવા. ૨. ત્રીજા જવાબમાં આગળ પાછળ લખ્યું હોય તો પણ સાચું આપવું.

૧. સામ, સાવર્ણ (૨૧/૧/૧૧૦)

૨. ત્યાગી, સદ્ગુરુઓમાં (૧૮/૧/૧૦૨)

૩. નિર્લોભ, નિઃસ્નેહ (૧૫/૪/૮૮)

૪. કાકાભાઈ, રોજકા (૨૮/૬/૧૫૦-૧૫૧)

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. ગઢડામાં મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા (૨૮/૧/૧૪૦-૧૪૧) ગઢપુર મંદિર માટે મહારાજે નારાયણભાઈને પોતાના જેવી જ ઘાટવાળી મૂર્તિ બનાવવાનું કહ્યું - આપ પ્રત્યક્ષ સામે બેસો તો મૂર્તિનાં બધાં અંગો અને ઘાટ આપના જેવાં ઘડી શકાય. - મહારાજ પ્રત્યક્ષ બેસતા - નારાયણજીભાઈ મહારાજની મૂર્તિ સામું જોતાં જાય અને પથ્થરને ઘાટ આપી મૂર્તિ ઘડતાં જાય - થાળની પ્રસાદી આપતા - ભાદરવા મહિનામાં સભામાં નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ મહારાજને મંદિર અને મૂર્તિઓ થઈ ગયાની વાત કરી મૂર્તિઓ પધરાવવાનું કહ્યું - મહારાજે ગોપાળાનંદ સ્વામી પાસે મુહૂર્ત જોવરાવ્યું - આસો સુદ બારસનું મુહૂર્ત - ગામોગામ કંકોત્રીઓ લખાવી સાધુઓ અને હરિભક્તોને તેડાવ્યા - ઉમરેઠના વેદિયા વિપ્રોને તેડાવ્યા - ગોપીનાથજીની મૂર્તિને પોતાના સ્વરૂપ તરીકે ઓળખાવી મહારાજે દાદાખાયરને કહ્યું : ‘આ મૂર્તિમાં હું રહ્યો છું. આ મૂર્તિમાં રહીને હું તમારી બધી સેવા અંગીકાર કરીશ.’ - મૂર્તિને બાથમાં લઈને ભેટ્યા તથા મૂર્તિને માથે પોતાના બંને હાથ મૂક્યા. સંવત ૧૮૮૫ના આસો સુદ બારસે ગોપીનાથ મહારાજ, રાધિકાજી, વાસુદેવ નારાયણ, ધર્મ-ભક્તિ, સૂર્યનારાયણ, કૃષ્ણ, બળદેવજી અને રેવતીજી પધરાવ્યાં. આમ દાદાખાયરનો મનોરથ પૂરો કર્યો.

૨. ફકીરને પરચો (૩/૧/૨૦-૨૧) શ્રીજીમહારાજ મેઘપુરમાં બિરાજમાન હતા. તે વખતે એક ફકીર ત્યાં આવ્યો. તેણે મહારાજનો પ્રતાપ, ઐશ્વર્ય અને સમાધિની વાતો ખૂબ સાંભળી હતી. તેને થયું કે સૌ સ્વામિનારાયણને ખુદાતાલા, અલ્લા કહે છે. પણ જો કાંઈક પરચો બતાવે તો તેને હું અલ્લા જાણી તેની બંદગી કરું. આવા સંકલ્પ સાથે તે મહારાજના દર્શને ગયો. મહારાજે અંતર્યામીપણે તેનો સંકલ્પ જાણ્યો હતો. તેથી કરસનજી ભાટને પોતાની પાસે બોલાવી ત્યાં ઊભા રાખી કુરાન બોલવાની આજ્ઞા કરી. કરસનજી ભાટને કુરાન શું છે તે જ ખબર નહોતી તેથી મૂંઝાવા લાગ્યા. મહારાજે કહ્યું : ‘તમે મૂર્તિ ધારીને અંતરમાં સૂઝે તે બોલવા લાગો.’ અને ફકીરને તેના થેલામાંથી કુરાન કાઢી ભાટ જે બોલે તેની સાથે સરખાવવાનું કહ્યું. ખોટું પડે તો કહી દેવા જણાવ્યું. કરસનજી ભાટ આંખો મીંચીને કુરાનની કલમો બોલવા લાગ્યા. કલમો કુરાનમાં લખ્યા મુજબ અક્ષરે અક્ષર સાચી હતી. ફકીર તો ચકિત થઈ ગયો. તેણે કહ્યું : ‘આ કરસનજી કુરાન નથી બોલતો પણ તેનામાં રહીને તમે બોલો છો.’ આમ કહી તે મહારાજના ચરણો આગળ નમાજ પઢવા લાગ્યો. મહારાજ અલ્લા, ખુદાતાલા છે તેવી પ્રતીતિ તેને થઈ. તેણે મહારાજને હાથે દારૂ, માંસ, ચોરી, અને વ્યભિચાર નહીં કરવાના નિયમ લીધા.

૩. સારા પદાર્થોનો ત્યાગ (૫/૩/૩૨-૩૩) મહારાજને ગઢપુરમાં કાઠી દરબારોએ એક સરસ ઘોડો ભેટ આપ્યો. મહારાજે થોડાક દિવસો તેના પર સવારી કરી, વિચરણ કર્યું. કેટલાક દરબારો આ ઘોડો જોઈને કહેતા, ‘મહારાજ આ તો રોઝો ઘોડો છે. આખા કાઠિયાવાડમાં આવો ઘોડો બીજો મળે જ નહિ !’ મહારાજે જણાવ્યું કે ‘તો તો આ ઉત્તમ ઘોડો કહેવાય.’ આમ, આ વાતને મહારાજે ધ્યાનમાં રાખી. સાંજે આ ઘોડા પર બેસીને મહારાજ નદીએ સ્નાન કરવા પધાર્યા. સૌને ખૂબ આનંદ પમાડ્યો. દરબારોને પણ રમાડ્યા. આ સમયે એક બ્રાહ્મણ યાચક બનીને ઊભો રહ્યો. વ્યાવહારિક પ્રસંગ ઉકેલવા માટે દ્રવ્યની માંગણી કરી. મહારાજે અંતર્યામીપણે તેનું દુઃખ જાણીને ઘોડાની લગામ પકડી બ્રાહ્મણને સોંપી દીધી અને શ્રીકૃષ્ણપર્ણ બોલી દીધું. આવો ઘોડો મહારાજે બ્રાહ્મણને આપી દીધો. મહારાજ કહે : ‘બહુ સારું પદાર્થ બંધન કરે. ઉત્તમ પદાર્થ આપણે ન જોઈએ.’ તેથી અશ્વપ્રિય દરબારોને ખૂબ શોક થયો. કાઠી દરબારોને તો તો સુંદર ઘોડો પુત્ર જેવો પ્યારો લાગે તેથી બે દિવસ શોક પાળ્યો, પણ ધીમે ધીમે વાત સમજાઈ. તેમને જીવનમાં એક નવો મંત્ર મળ્યો.

પ્ર.૫ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. ભોળાદ ગામની સીમમાં મહારાજે સંતોને શી આજ્ઞા કરી ? (૨૭/૧/૧૩૮)

જ. આજથી તમારે પગમાં ચામડાનાં પગરખા પહેરવા.

૨. મહારાજે ક્યાં, કોના ઘરનો મોભ પોતાને ખભે લઈ લીધો હતો ? (૧૧/૧/૬૭)

જ. મહારાજે સારંગપુરમાં, લાખા અને દેવા પટેલના ઘરનો મોભ પોતાને ખભે લઈ લીધો હતો.

૩. રામાનંદ સ્વામીએ ક્યારે અને ક્યાં દેહત્યાગ કર્યો ? (૧/૧/૨) (સંવત, માસ, તિથી)

જ. રામાનંદ સ્વામીએ સંવત ૧૮૫૮ના માગશર સુદ તેરશે ફણેણીમાં દેહત્યાગ કર્યો.

૪. મહારાજને પહેલીવાર વસ્ત્રાભૂષણો કોણે ક્યાં ધરાવ્યા ? (૬/૪/૩૯)
 જ. મહારાજને પહેલીવાર વસ્ત્રાભૂષણો સુરતના હરિભક્તોએ ધોરાજીમાં ધરાવ્યા.
 પ. શિક્ષાપત્રી ક્યાં અને ક્યારે લખાઈ રહી હતી ? (સંવત, માસ, તિથી) (૨૫/૨/૧૩૪)
 જ. શિક્ષાપત્રી વરતાલમાં સંવત ૧૮૮૨ના વસંત પંચમીના દિવસે લખાઈ રહી હતી.

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ પ્રગટ હોય ત્યારે સાધનાનું કે ક્રિયાનું બળ લેવું નહિ. (૯/૪/૬૧) મહારાજે દૈવી આસુરી, મુમુક્ષુ કે સામાન્ય જીવ એવો ભેદ પાડ્યા વગર સૌનું કલ્યાણ કર્યું છે. કોઈના જીવ કે સ્વભાવ સામું જોયા સિવાય કેવળ દયાએ કરીને દર્શન, સ્પર્શ, પ્રસાદી, વાતો, મળવું વગેરે અનંત સુખ મહારાજે આપ્યા છે. આમ મહારાજ કૃપાસાધ્ય થયા છે. માટે પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ પ્રગટ હોય ત્યારે સાધના કે ક્રિયાનું બળ ન લેવું.
 ૨. મહારાજે સ્વરૂપાનંદ સ્વામીને યમલોકમાં જવાની આજ્ઞા કરી. (૧/૪/૫-૬)
 જ. કાલવાણીમાં ભીમભાઈએ મહારાજને આ લોકની રીતની વાત કરતાં કહ્યું : ‘નવો રાજા ગાદીએ બેસે તો સર્વ બંદીવાન ગુનેગારોને છોડી દે છે. તો આપને પણ હમણાં ગાદી આપી છે. તો નરકના કુંડમાં પડેલા જીવોને શા માટે પીડા ખમવી પડે ? માટે કોઈ સંતને મોકલીને નરક પામેલા જીવોને બંદીખાનેથી છોડાવો એવી પ્રાર્થના છે.’ આ પ્રાર્થના સાંભળી મહારાજે સ્વરૂપાનંદ સ્વામીને યમલોકમાં જવાની આજ્ઞા કરી.
 ૩. વડોદરામાં વેરાગીબાવાઓની વૃત્તિઓ શમી ગઈ. (૧૮/૧/૯૮)
 જ. વડોદરા રાજદરબારમાં જતાં મુક્તાનંદ સ્વામીને ઉપાધિ કરવા માર્ગમાં વેરાગીઓ તૈયાર ઊભા હતા. સ્વામી કીર્તન ગાતાં સૌને પ્રણામ કરતાં જતાં હતા. સ્વામીની નિર્માનીતા, સાધુતા, સૌને નમન કરવાની રીત જોઈને વેરાગી બાવાઓની વૃત્તિઓ શમી ગઈ. કોઈ ઉપાધિ કે તાડન કરવાનું તેમને સૂઝ્યું નહિ.

(વિભાગ-૨ : સત્સંગ વાચનમાળા ભાગ-૨ તેરમી આવૃત્તિ, ડિસેમ્બર - ૨૦૧૬)

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ : - કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “તેમનો વહેવાર સ્વામિનારાયણ ભગવાન ચલાવશે.” (૮/૬૨)
 ➤ સ્વામીશ્રી - ઈન્દ્રજીભાઈને
 ➤ સ્વામીશ્રીએ ઈન્દ્રજીભાઈને બ્રહ્મચારી થવાનું કહ્યું, ત્યારે તેમણે પુત્રો નાના હોવાથી ‘વ્યવહારનું શું કરવું?’ એવું પૂછ્યું ત્યારે.
 ૨. “આપે તેર દિવસથી અન્ન લીધું નથી.” (૪/૩૦)
 ➤ સ્વામીશ્રી - આચાર્ય મહારાજને (અયોધ્યાપ્રસાદજીને)
 ➤ આચાર્ય મહારાજ માંદા પડ્યા ને તેર ઉપવાસ થયા ત્યારે સ્વામીને તેડાવ્યા હતા. ત્યારે
 ૩. “મારે તો અખંડ બ્રહ્મચર્ય પાળી ભગવાન ભજવા છે.” (૩/૨૨)
 ➤ મૂળજીભાઈ - પિતાને
 ➤ મૂળજીભાઈના લગ્નની ગોઠવણ ચાલતી હતી, ત્યારે પિતાને સ્પષ્ટ ના પાડતાં કહે છે.

પ્ર.૮ નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને યથાર્થ ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો.

વિષય : નિત્યાનંદ સ્વામીએ શાસ્ત્રાર્થથી વધારેલ સંપ્રદાયનું ગૌરવ (૧/૩-૪, ૭)

(૧) ફક્ત સાચા નંબરો : ૧ ૨ ૫ ૬ ૮ ૧૧

(૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ૮ ૧ ૧૧ ૫ ૬ ૨

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

પ્ર.૯ ‘મૂળજી બ્રહ્મચારીને ક્ષોભ ન થયો’(૩/૨૨-૨૪)-પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

ભાદરામાં મહારાજે બ્રહ્મચારીને મોજડી તેલ ચોપડવા આપતી વખતે કહ્યું હતું કે કોઈ બીજાને તેલ ચોપડવા આપશો

નહિ. આજ્ઞા પ્રમાણે બ્રહ્મચારી તેલ ચોપડતા હતા. ત્યાં વશરામભાઈએ આવીને આગ્રહ કર્યો કે આ સેવા મને આપો. એમ કરી વશરામભાઈએ બ્રહ્મચારી પાસેથી મોજડી લઈ તેલ ચોપડવા બેઠા. આ મહારાજે જોયું ને બ્રહ્મચારીને કહ્યું : ‘મોજડી બીજાને આપવાની ના પાડી હતી છતાં વશરામ ભક્તને કેમ આપી ? જાવ, આજથી તમે વિમુખ છો. આજથી જોડા પહેરશો નહિ. ગળ્યું ચીકણું ખાશો નહીં.’ એમ કહી બ્રહ્મચારીને સેવામાંથી છૂટા કર્યા. બ્રહ્મચારી ડભાણમાં રામદાસભાઈ પાસે આવીને રહ્યા. ઉનાળામાં રામદાસભાઈએ દોઢ મણ કેરીનો ટોપલો મહારાજને મોકલવા તૈયાર કર્યો. પણ મહારાજ પાસે જાય કોણ ? બ્રહ્મચારી તૈયાર થયા. ડભાણથી કેરીનો ટોપલો માથે મૂકી ઉઘાડા પગે ગઢડા ગયા. મહારાજને કેરી અર્પણ કરી તો પણ મહારાજે તેમને બોલાવ્યા નહિ. ગામમાં સુથારણ બાઈ બ્રહ્મચારીને ઘેર લઈ ગઈ. ઘી, ગોળ, લોટ વગેરે સીધું આપ્યું. બ્રહ્મચારીએ ઘી-ગોળ પાછાં મોકલાવ્યાં. બાઈ બધી વાત સાંભળી મહારાજ પાસે ગઈ અને મહારાજને ઠપકો આપતાં કહ્યું : ‘આવા નમેરા કેમ થયા છો ? આ બ્રહ્મચારી આવા તાપમાં ઉઘાડે પગે સાઠ ગાઉથી કેરીનો ટોપલો લાવ્યા ને ‘જય સ્વામિનારાયણ’ પણ કહ્યા નહીં? ત્યારે મહારાજે કહ્યું : ‘અમારી ક્યાં ના છે ! તેમને બોલાવો.’ આ સાંભળી બ્રહ્મચારી તરત મહારાજની સેવામાં જોડાઈ ગયા. બ્રહ્મચારી મહારાજનો અત્યંત મહિમા સમજતા હતા. મહારાજે વગર વાંકે અપમાન કર્યું, કાઢી મૂક્યા, જોડા ન પહેરવાનો તથા ગળ્યું-ચીકણું ન ખાવાનો નિયમ આપ્યો છતાં તેમને જરાય ક્ષોભ ન થયો. અખંડ મહારાજમાં વૃત્તિ રાખી ભજન કર્યું. મહારાજ સિવાય તેમને ક્યાંય પ્રતીતિ હતી જ નહીં.

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

❧ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. સત્સંગ સમાજને ‘જ્ઞાન-યજ્ઞ’ની ઓળખાણ કોણે અપાવી ? (૮/૬૬)
- જ. સત્સંગ સમાજને ‘જ્ઞાન-યજ્ઞ’ની ઓળખાણ કૃષ્ણજી અદાએ અપાવી.
૨. જાગા સ્વામી કોનો અવગુણ લેવાનું કહેતા ? (૭/૫૪)
- જ. જાગા સ્વામી કહેતા, ‘અવગુણ લેવાનું મન થાય તો આપણા દેહનો, જાતિનો અને સ્વભાવનો અવગુણ લેવો.’
૩. દાદાખાયરના દરબારમાં મહારાજ રહેતા તે ઓરડો કયા નામથી ઓળખાતો ? (૫/૩૬)
- જ. દાદાખાયરના દરબારમાં મહારાજ રહેતા તે ઓરડો ‘અક્ષર ઓરડી’ના નામથી ઓળખાતો.
૪. માતાજીનો ગરબો સાંભળી પ્રેમાનંદ સ્વામીએ કયું પદ રચ્યું ? (૨/૧૩)
- જ. માતાજીનો ગરબો સાંભળી પ્રેમાનંદ સ્વામીએ ‘વંદુ સહજાનંદ રસરૂપ....’ પદ રચ્યું.

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલાં બોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

❧ નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. સદ્ગુરુ શ્રી નિત્યાનંદ સ્વામી : દિલ્હી પાસે છપૈયા ગામ છે. ત્યાં રામ શર્મા નામના વણિક રહેતા હતા. તેમની પત્નીનું નામ વનિતાદેવી હતું. આ પવિત્ર દંપતી ધર્મપરાયણ જીવન જીવતાં હતાં. (૧/૧)
- જ. સદ્ગુરુ શ્રી નિત્યાનંદ સ્વામી : લખનૌ પાસે દતિયા ગામ છે. ત્યાં વિષ્ણુ શર્મા નામના બ્રાહ્મણ રહેતા હતા. તેમની પત્નીનું નામ વિરજાદેવી હતું. આ પવિત્ર દંપતી ભગવાનપરાયણ જીવન જીવતાં હતાં. (૧/૧)
૨. સ્વામી જાગા ભક્ત : રાઘવ ભક્ત ખુરશીમાંથી બેઠા થઈ ગયા. અતિ વહાલથી ભગતજી મહારાજને ભેટ્યા. રાઘવ ભક્તની આ અંતિમ અવસ્થા છે એ ભગતજી મહારાજ સમજી ગયા. (૭/૫૮)
- જ. સ્વામી જાગા ભક્ત : જાગા ભક્ત ખાટલામાં બેઠા થઈ ગયા. અતિ વહાલથી શાસ્ત્રીજી મહારાજને ભેટ્યા. જાગા ભક્તની આ અંતિમ અવસ્થા છે એ શાસ્ત્રીજી મહારાજ સમજી ગયા. (૭/૫૮)
૩. પ્રેમસખી પ્રેમાનંદ : થોડી વારે એક લુહાર સવારે શહેર જતો હતો તે ત્યાં આવ્યો. તેની નજર ગુફાની બખોલમાં પડી અને ત્યાં આ બાળકને જોઈ તેના ઘરમાં આનંદ થઈ ગયો. (૨/૮)
- જ. પ્રેમસખી પ્રેમાનંદ : થોડી વારે એક પીંજારો સવારે જંગલ જતો હતો તે ત્યાં આવ્યો. તેની નજર ઝાડની બખોલમાં પડી અને ત્યાં આ બાળકને જોઈ તેને અંતરમાં આનંદ થઈ ગયો. (૨/૮)
૪. ભક્તરાજ લાડુબા : પછી પૂજા ડોડિયાએ બારી ખોલીને ભાઈઓને દર્શન કરાવ્યાં, સ્વામીએ પલળેલી ગોદડી બતાવી. ભાઈઓએ નવી ગોદડીઓ લઈ સ્વામીની સેવામાં આપી. (૬/૪૫)
- જ. ભક્તરાજ લાડુબા : પછી નાજા જોગિયાએ કમાડ ખોલીને ડોશીઓને દર્શન કરાવ્યાં, મહારાજે બળેલી ગોદડી બતાવી. બહેનોએ નવી ગોદડીઓ લઈ મહારાજની સેવામાં આપી. (૬/૪૫)

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૪)

૧. એભલ ખાયરે લાખા પટેલ પાસે લીમડાનો છોડ માંગ્યો. (૫/૩૩)

જ. વાળાક દેશમાં ઉમેજ ગામે લાખા પટેલની વાડીમાં લીમડાનો છોડ જોઈને વિઠ્ઠલાનંદ ને બાળાનંદ નામના સંતોએ કહ્યું : ‘આ લીમડા નીચે ભગવાન બેસશે.’ આ વાત કામ પ્રસંગે ગઢડાથી આવેલા એભલ ખાયરે સાંભળી. તેથી તેમણે આ છોડ લાખા પટેલ પાસેથી માંગી લીધો. ગઢડા આવીને પોતાના દરબારમાં છોડ રોપ્યો.

૨. જૂનાગઢના નવાબે ગ્વાલિયરના ગવૈયાઓનું સંગીત સાંભળાવાની ના પાડી. (૨/૧૪)

જ. પ્રેમાનંદ સ્વામીનું સંગીત સાંભળ્યા પછી નવાબને થઈ ગયું કે ‘દુનિયામાં આવું રૂહાની (આત્માનું) સંગીત ક્યાંય હોઈ શકે નહીં. તેથી તેમણે ગવૈયાઓને કહ્યું : ‘પ્રેમાનંદને સાંભળ્યા પછી હું કોઈને હવે સાંભળતો નથી. તેમનો જોટો આલમમાં ક્યાંઈ ન મળે.’

(વિભાગ - ૩ : નિબંધ)

પ્ર.૧૩ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક ઉપર આશરે ૩૦ લીટીમાં નિબંધ લખો. (કુલ ગુણ : ૧૦)

નોંધ : નિબંધ એ મૌલિક વિષય છે, તેમાં આપેલ મુદ્દા ઉપરાંત બીજા ઘણા પાસા આવરી શકાય છે. જેવાં કે મૌલિકતા, સંપ્રદાય તથા અન્ય સંપ્રદાય વિષયક જ્ઞાન, કથાવાર્તાને આધારે વિષય વસ્તુની વિશેષ છણાવટ, અન્ય આધારભૂત સાહિત્યનો સહારો વગેરે મુદ્દાઓનો સમાવેશ થઈ શકે છે. પરીક્ષાર્થીએ વિષયને અનુરૂપ આ ઉપરાંત પણ બીજા પ્રસંગો લખ્યા હોય તો તે પણ માન્ય રાખી ગુણ આપવાં.

૧. પાકા હોય તે ખરા ભક્ત :- (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - ફેબ્રુઆરી ૨૦૨૦, પાના નં. ૪ થી ૫)

કોઈપણ વસ્તુ, વ્યક્તિ કે વાનગી એ કાયા સ્વરૂપમાં સ્વીકારતી નથી. જેમ કાચું માટલું કોઈ જ કામનું નથી. પાકા માટલામાં જ પાણી ભરાય તેમ જે પાકો ભક્ત હોય તેનામાં જ ભગવાનનો નિવાસ - પાણીનાં બે માટલાં ટ્રેનમાં ફસડી ગયાં તે પ્રસંગ. શ્રીજી મહારાજ દ્વારા પણ પાકા ભક્ત થવાની જ વાતો ઠેર - ઠેર - સત્સંગ-પ્રવૃત્તિ, સેવા ગમે તે કરીએ પણ પાકા ભક્ત થવાય તે પર નજર રાખવાની આવશ્યકતા - સત્સંગની સમજણ કેટલી દૃઢ થઈ છે, તે પ્રસંગ આવ્યો જણાય - અને તે પ્રસંગે ઉદાસ થાય, નિરાશ થાય તે પાકા નહિ. ભગવાન અને સંતનો દૃઢ નિશ્ચય હોય, નિયમપાલનની દૃઢતા અને પક્ષ રાખે તેનો ચડતો ને ચડતો રંગ - શુકાનંદ સ્વામી અને સદ્મુક્તાનંદ સ્વામીનું દૃષ્ટાંત. પાકા થવા માટે અંતર્દૃષ્ટિની આવશ્યકતા-પોતાની ભૂલ તપાસવી - હું જે કરું છું. તેનાથી મહારાજ અને સ્વામી રાજી છે તે તપાસવું - પોતાની ભૂલ નજરમાં ન આવે તો ‘વચનામૃત’ને અને ‘સ્વામીની વાતો’ આપણાં જીવનના મીટર છે તેને પૂછવું. સત્સંગમાં જે કાંઈ કરીએ તે ભગવાનની પ્રસન્નતા માટે જ કરીએ તો તેઓ રાજી કેમ ન થાય ! રાજી થવા માટે તો બેઠા જ છે. યોગીજી મહારાજની સગવડ સાચવી ન શકાઈ તો ગામના હરિભક્તોને ખૂબ દુઃખ - યોગીજી મહારાજ કહે ‘અમે તો તમને રાજી કરવા આવ્યા છીએ, તમે રાજી થાઓ તેમાં બધું જ આવી ગયું. ગુરુને આપણો શુદ્ધ ભાવ જ ખપે છે. તેઓ માટે થોડું કરીએ તો પણ રાજી. સોમાંથી સો ટકા આવે તો જ રાજી એવું નહિ પણ પ્રામાણિકપણે પ્રયત્ન કરતા રહીએ. તો પણ તેઓ રાજી. વચ. ગઢડા પ્રથમ-૫ પ્રમાણે ‘કાયર થઈને’ મૂકી દેવું નહિ. પ્રયત્ન કરે તેના પર મોટી કૃપા - અંતરનો પ્રેમ, શ્રદ્ધા, ઉત્સાહ, ખપ વગેરે હોય અને તેમાં આવડત ઉમેરાય તો સોનામાં સુગંધ ભળે. નિષ્ઠા, ભક્તિ, ઉપાસનામાં, સેવામાં નિયમ-ધર્મમાં પાકા થવા માટે વચનામૃત અને ગુણાતીત ગુરુઓના પગલે ચાલીએ ભગવાન હૃદયમાં અખંડ નિવાસ કરે.

૨. દિવાળીનો મર્મ :- (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - મે ૨૦૧૯, પાના નં. ૧૪ થી ૧૫)

દિવાળીનો વિશિષ્ટ મર્મ સદ્ગુરુ ભૂમાનંદ સ્વામીએ કીર્તનમાં સમજાવ્યો છે. મનુષ્યનો દેહ મળ્યો એ જ દિવાળી - મનુષ્ય દેહની દુર્લભતા. આપણે નોકરી મળે કે અમેરિકાના વિજ્ઞા મળે તેને દુર્લભ માનીએ છીએ પણ મહાન પુરુષો દ્વારા દુર્લભતાની વ્યાખ્યા સાવ નિરાળી - ‘અર્જુન અને શ્રીકૃષ્ણનો સંવાદ’ - યોગીજી મહારાજની બોધકથા દ્વારા મનુષ્યદેહની દુર્લભતા બતાવે છે. સદ્ગુરુ દેવાનંદ સ્વામી પણ માણસનો અવતાર મોંઘો છે તે કીર્તન દ્વારા સમજાવે છે. કોહિનૂર હીરો કિંમતી છે, તેના કરતાં પારસમણિ અને તેના કરતાં અનેક ગણા કિંમતી અને તે કરતાં ચિંતામણિ - આપણો દેહ ચિંતામણિ તુલ્ય. અમેરિકાના વિજ્ઞાનીઓએ મનુષ્યદેહની કિંમત ૬૦૦૦ ટ્રિલિયન ડોલર - આ કિંમત ફક્ત શરીરમાં આવેલ વિવિધ રસાયણોની છે. દેહમાં પ્રાણ પુરવાની કિંમત ? આંકી જ ન શકાય. તેથી જ આ દેહ દેવોને પણ દુર્લભ - ભારતવર્ષમાં જન્મનાર મનુષ્યના ભાગ્યની દેવોને પણ ઈર્ષ્યા આવા દુર્લભ દેહની નકામી બાબતોમાં વેડફાટ - કારણ - મફતમાં મળેલ દેહની કિંમત નથી. જેઓ મનુષ્યદેહની કિંમત સમજ્યા તેને ઉચ્ચ જીવનની પ્રેરણા મળી - ઉચ્ચ જીવન જીવ્યા તેમનું જીવન સાર્થક - વર્ષો પછી પણ લોકોના હૃદયમાં સ્થાન - તેમના જીવન પર પુસ્તકો લખાય - જયંતી ઉજવાય - સ્મારકો થાય. તેથી જ આ દેહની દુર્લભતા સમજાય તે માટે નિત્ય સત્સંગ આવશ્યક - આ દેહ વડે જ જે લક્ષ્ય સિદ્ધ કરવાનું છે તે કરી શકાય. - આ જ સાચી દિવાળી - સત્સંગ

એટલે ગુણાતીત સત્પુરુષોમાં અતિશય દૃઢ પ્રીતિ - આત્મા - પરમાત્માનું દર્શન - જીવનની સાર્થકતા - આ દેહ પણ ચિંતામણિ અને તેનાથી ચિંતામણિ રૂપ ભગવાનની પ્રાપ્તિ. દિવાળીના પવિત્ર પર્વે સદ્ગુરુ ભૂમાનંદ સ્વામી આ પદમાં પ્રેરણા આપે છે, તે મુજબ આપણે પણ આ દેહની દુર્લભતા સમજી ગુણાતીત સત્પુરુષ પૂ.પ્રમુખ સ્વામી મહારાજ અને પૂ.મહંત સ્વામી મહારાજને રાજી કરી શકીએ તે જ પ્રાર્થના.

૩. દક્ષિણ ગુજરાત : બી.એ.પી. એસ.ની સેવા પ્રવૃત્તિઓ (સ્વામિનારાયણ પ્રકાશ - માર્ચ ૨૦૨૦, પાના નં. ૩૭ થી ૪૨)

બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખસ્વામી મહારાજનું આદિવાસી વિસ્તારમાં અથાગ વિચરણ દ્વારા અદ્વિતીય કાર્ય - પરિણામે આ સ્થાનિક પ્રજાનાં અંધકારમય જીવનનો નાશ અને સત્સંગરૂપી પ્રકાશ ઉજાગર - નવસારી - ડાંગ - ધરમપુર - વિસ્તારની પ્રજાનો વિષય, વહેમ અને વ્યસનથી મુક્ત થઈને દૈનિક - પૂજા - આરતી, સત્સંગ, તપ-વ્રતના માર્ગે વિકાસ - આ વિસ્તારમાં થતી સેવા પ્રવૃત્તિ :

(૧) શૈક્ષણિક સેવાઓ : મૂલ્યસભર ધ્યેય સાથે વિદ્યાર્થીઓમાં ઉજ્જવળ વર્તમાન અને તેજસ્વી ભવિષ્ય માટે આ વિસ્તારમાં ૪૧ વિદ્યા સંકુલોની સંસ્થા દ્વારા સ્થાપના - આ બધા સંકુલોમાં રંભાસની આશ્રમશાળાની અનોખી ભાત - સરકાર દ્વારા પ્રારંભ - પરંતુ ઉત્તમ સ્ટાફના અભાવે શાળાનું સ્તર કચળી ગયું. સંસ્થાના કાર્યોથી પ્રભાવિત અધિકારીઓ દ્વારા આ શાળા સંસ્થાને દત્તક આપી. સુવિધા સજ્જ આ શાળાનું આમૂલ પરિવર્તન અભ્યાસ તેમજ રમત-ગમત ક્ષેત્રે અગ્રેસર. તત્કાલિન મુખ્યમંત્રી પણ આ શાળાનાં વિદ્યાર્થીઓની પ્રગતિથી પ્રભાવિત.

(૨) આરોગ્ય સેવાઓ : દક્ષિણ ગુજરાતનાં પછાત ગામડાઓમાં ઝૂંપડે-ઝૂંપડે ઘૂમી વ્યસનો - ગરીબી અને બીમારીમાં સબડતી પ્રજા પર સ્વામીશ્રીની કરુણાવર્ષા વિના મૂલ્યે. બી.એ.પી.એસનાં ફરતાં દવાખાનાનો પ્રારંભ - લાખો દર્દીઓને લાભ - સ્વાસ્થ્યમાં સુધારો - ધરમપુર, વાસંદા, ડાંગ (આહવા) ઉકાઈમાં ફરતાં દવાખાના દ્વારા નિઃશુલ્ક સારવાર - રોગના નિદાન સાથે ગ્રામજનોને રોગ ન થાય તે માટેની સમજ - શરીરશુદ્ધિ સાથે મન શુદ્ધિ વગેરે વિષયક માર્ગદર્શન - સદાચારી જીવન જીવવાની પ્રેરણા.

(૩) સંસ્કાર પ્રદાન : આ બધી સેવાપ્રવૃત્તિઓને કારણે આદિવાસી વિસ્તારોમાં હરિયાળી - ઉત્સાહ સાથે સત્સંગ પ્રવૃત્તિને વેગ - સેંકડો મંડળો, અઠવાડિક સભાઓ - વ્યક્તિગત સંપર્કને કારણે ધર્મની અસ્મિતા પ્રગટી છે.

આમ, સ્વામીશ્રી અને પૂ.મહંત સ્વામી મહારાજ દ્વારા દક્ષિણ ગુજરાતમાં શિખરબદ્ધ મંદિરો, હરિમંદિરોની ધજાઓ ગગનમાં ફરકીને સત્સંગનો તેમજ સેવાધારીઓનો જયજયકાર કરી રહી છે.

❧ સમાપ્ત ❧